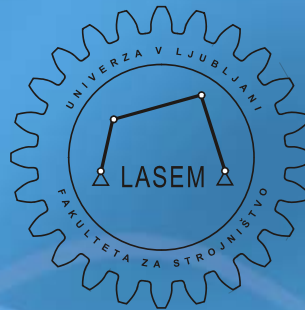

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za strojništvo

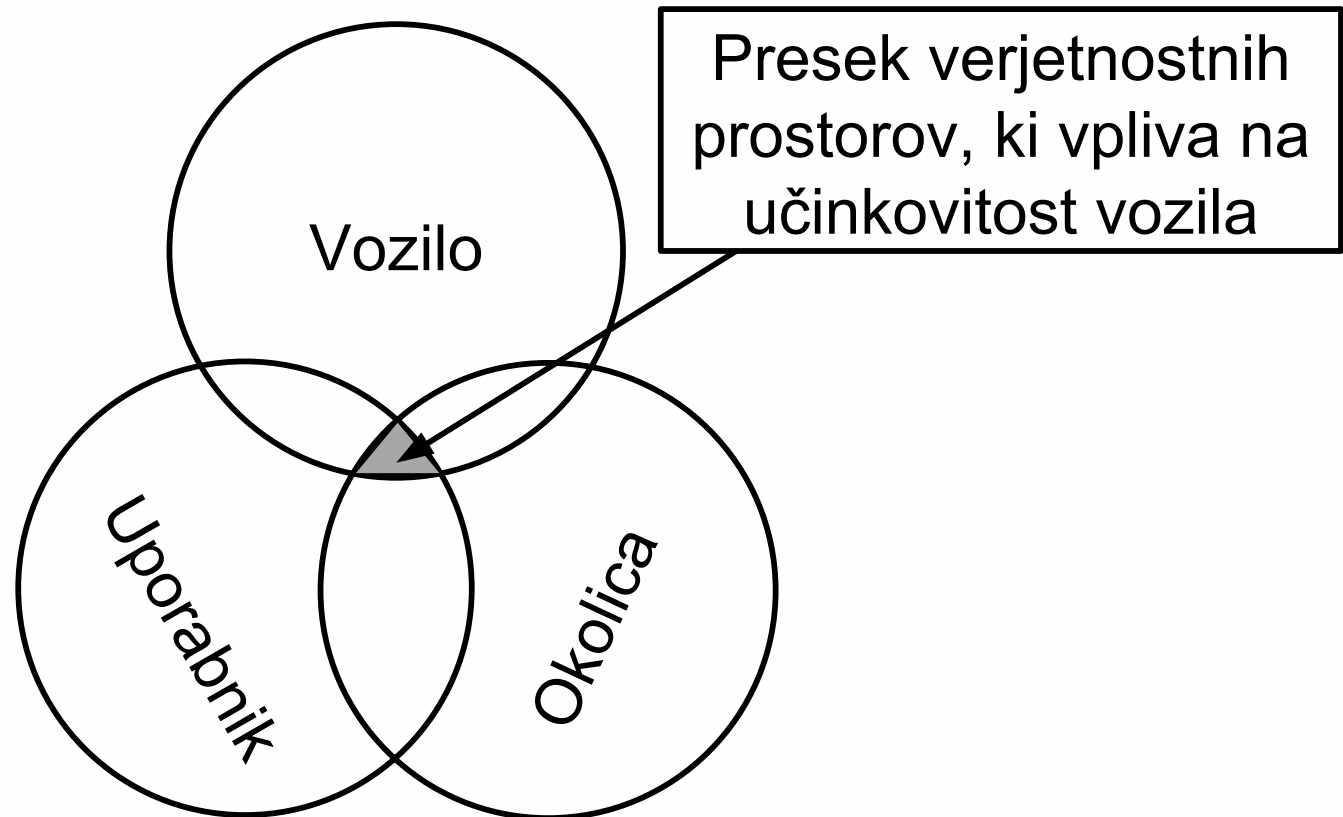
Katedra za strojne elemente in razvojna vrednotenja

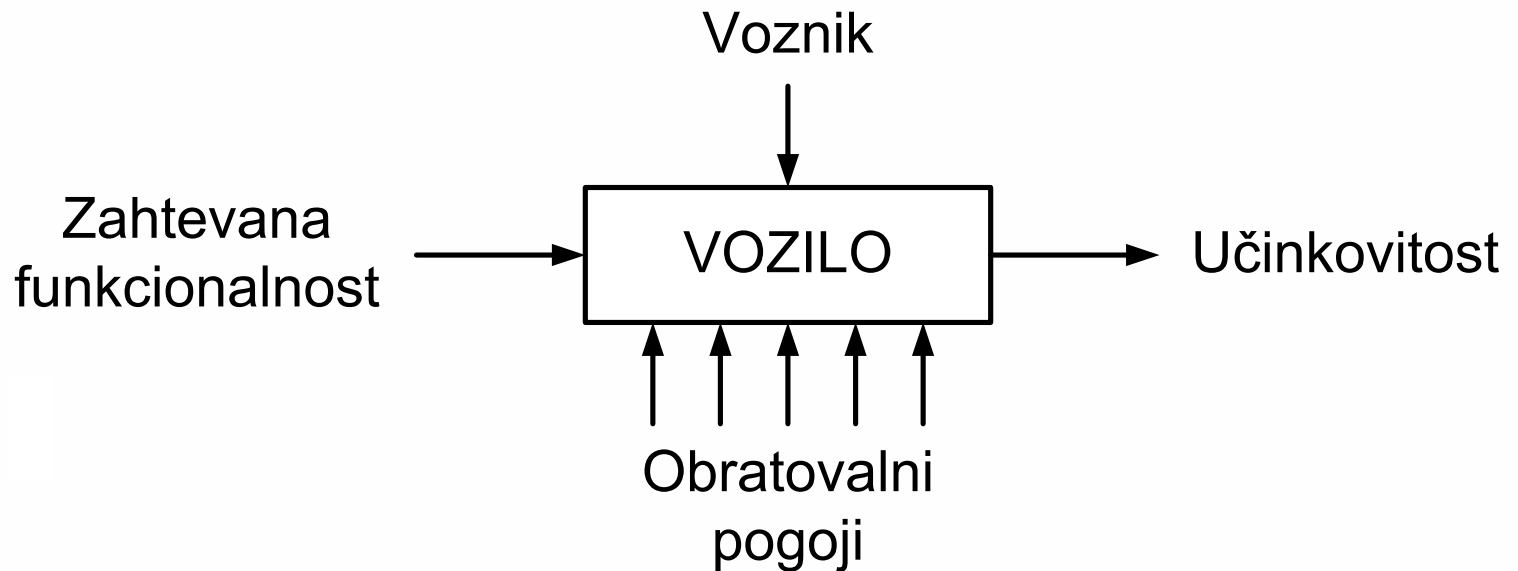
DINAMIKA VOZIL – Bilanca vlečnih sil

Izr. prof. dr. Jernej Klemenc

Vozilo – interakcije in učinkovitost

Vozilo – interakcije in učinkovitost

Učinkovitost (efektivnost) vozila je verjetnost, da bo vozilo pri določenih pogojih uporabe, pogojih okolja in pogojih vzdrževanja dosegalo zahteve glede na pripravljenost na obratovanje, razpoložljivost in zmogljivost.

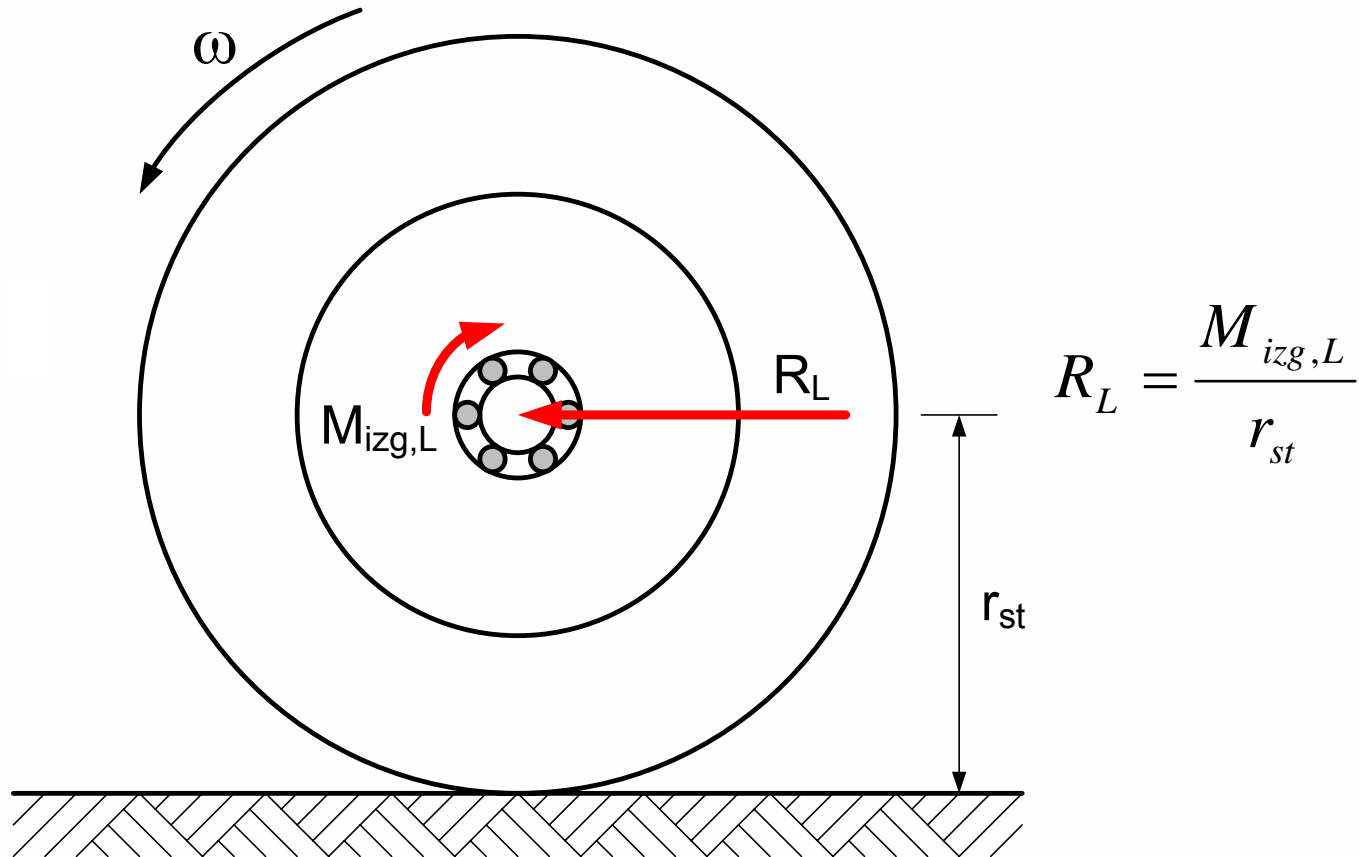

Upori, ki delujejo na vozilo

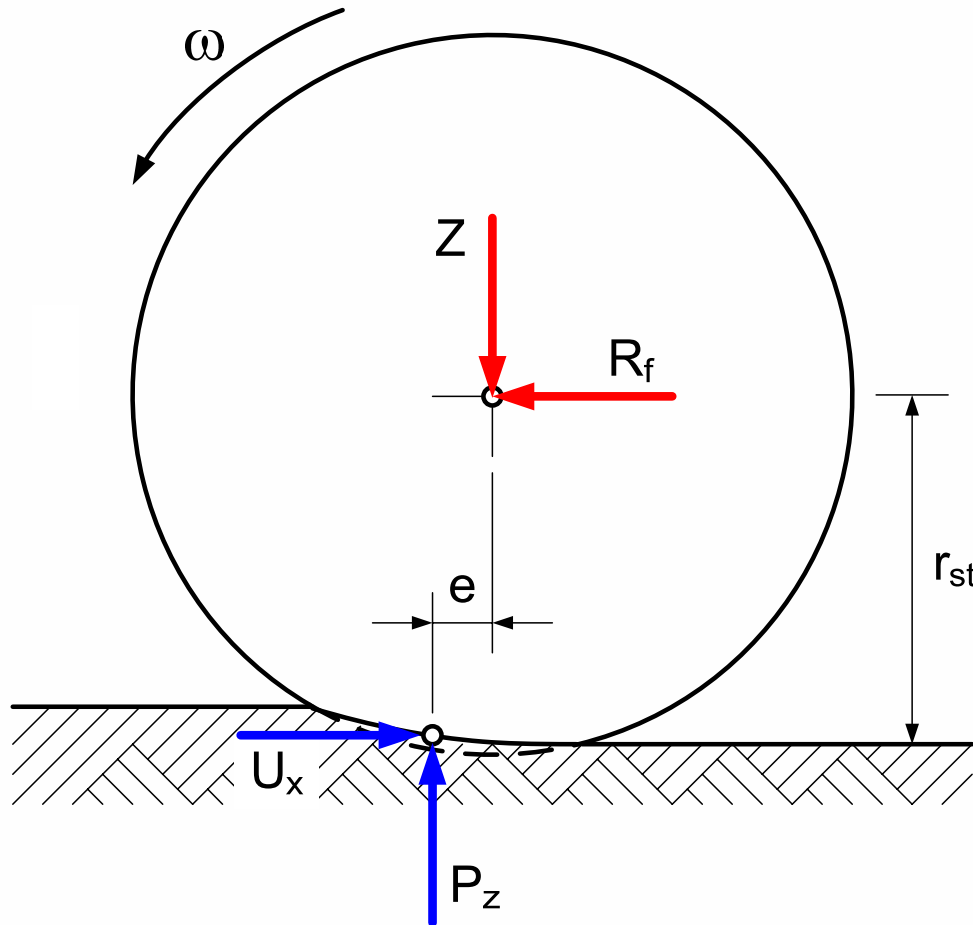
- Upor ležajev
- Kotalni upor
- Zračni upor
- Upor strmine
- Upor priklopnega vozila

Upor ležajev

Kotalni upor

$$P_z = Z$$

$$U_x = R_f$$

$$\sum M = 0$$

$$Z \cdot e - R_f \cdot r_{st} = 0$$

$$R_f = Z \cdot \left(\frac{e}{r_{st}} \right) = Z \cdot f$$

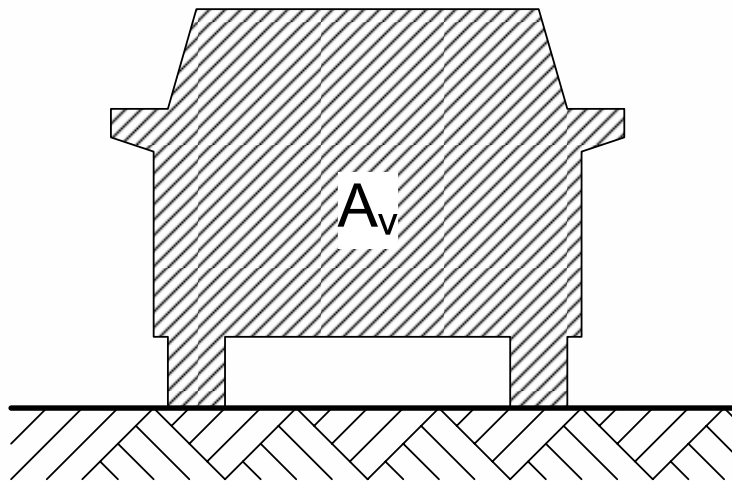
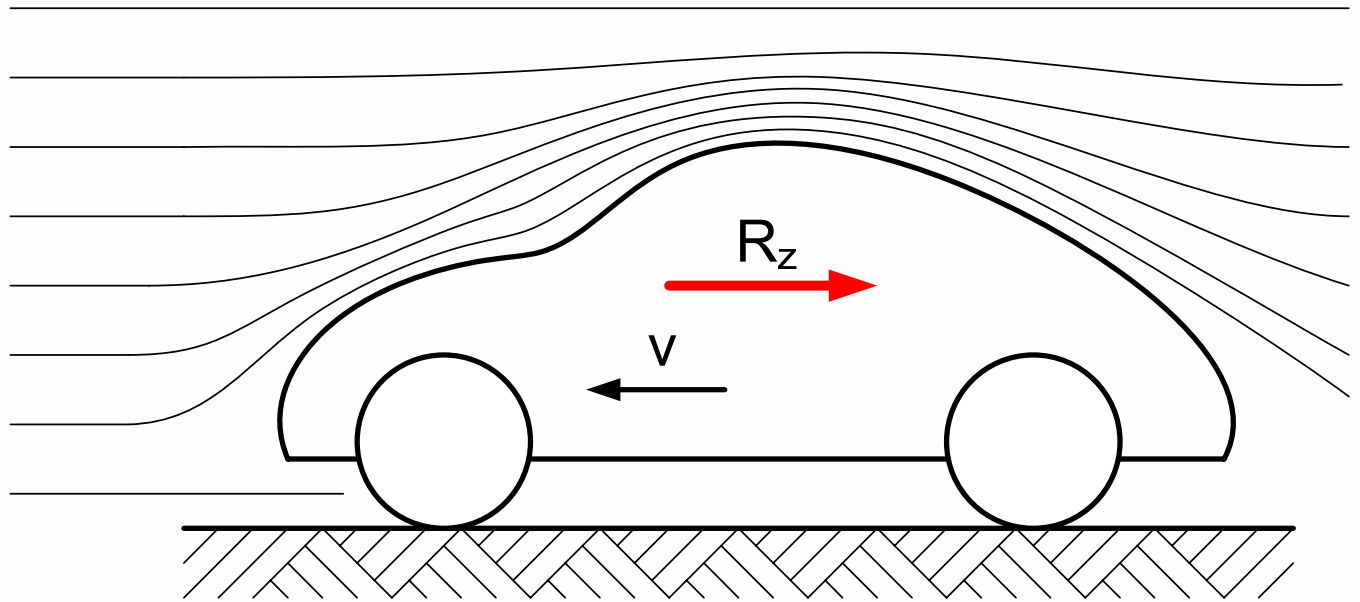

Kotalni upor

- Tipične vrednosti kotalnih uporov za cestno vozilo s pnevmatikami:
  - $f = 0,01 - 0,015$ (pnevmatika na asfaltu ali betonu)
  - $f = 0,035$ (pnevmatika na makadamski cesti)
  - $f = 0,3$ (pnevmatika na sipkem pesku)
- Tipična vrednost kotalnega upora za železniško vozilo:
  - $f = 0,001$

Zračni upor

$$R_z = c^* \cdot A_v \cdot \rho_z \cdot \frac{v_v^2}{2}$$

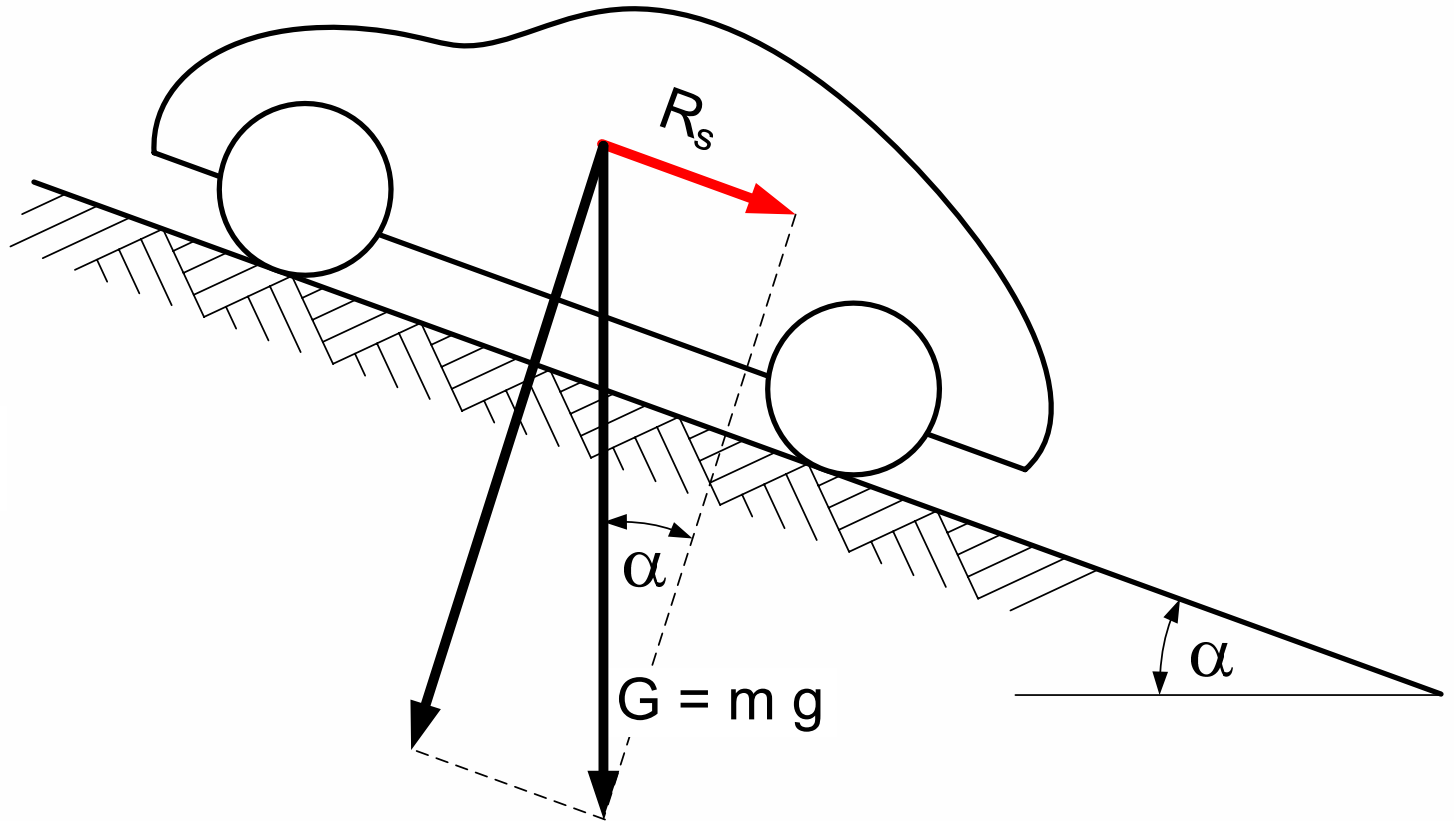

Zračni upor

- Korigirani koeficient zračnega upora c^* vsebuje naslednje vplive:
  - Dinamični upor zaradi zračnega toka ob vozilu
  - Trenje zraka ob vozilo (zanemarljivo)
  - Vpliv uporov zaradi pretoka zraka skozi vozilo
- Tipične vrednosti korigiranega koeficienta zračnega upora c^* :
  - $c^* = 0,3$ ... osebno vozilo
  - $c^* = 0,6$ ... avtobus
  - $c^* = 0,9$ ... tovornjak
  - $c^* = 0,98$ ... tovornjak s priklopnikom ali vlak

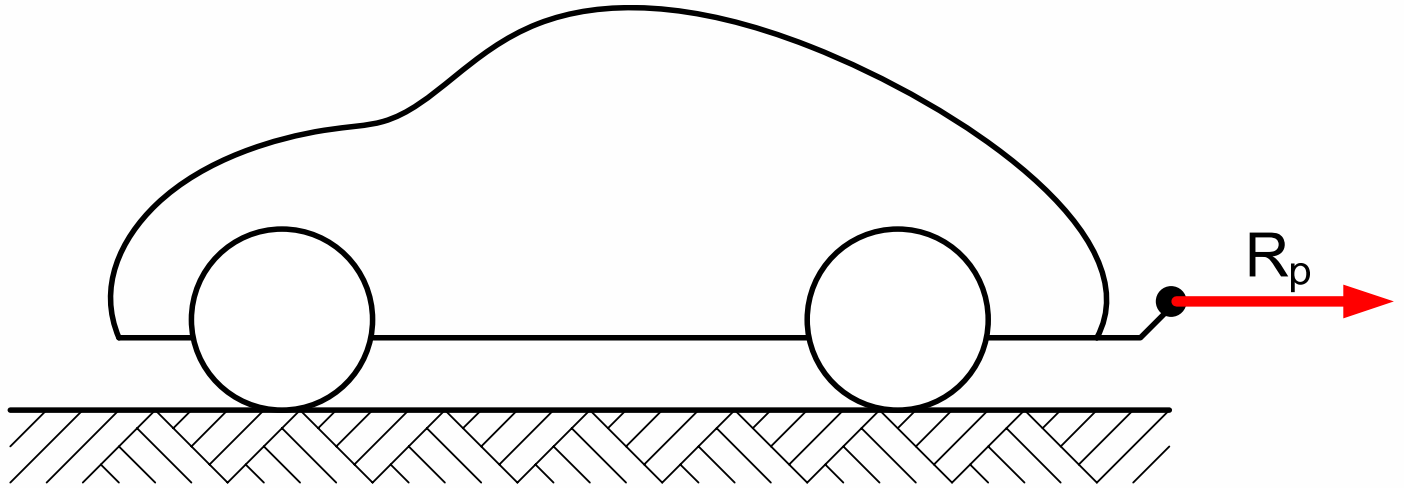
Upor strmine

$$R_s = G \cdot \sin \alpha = m \cdot g \cdot \sin \alpha$$

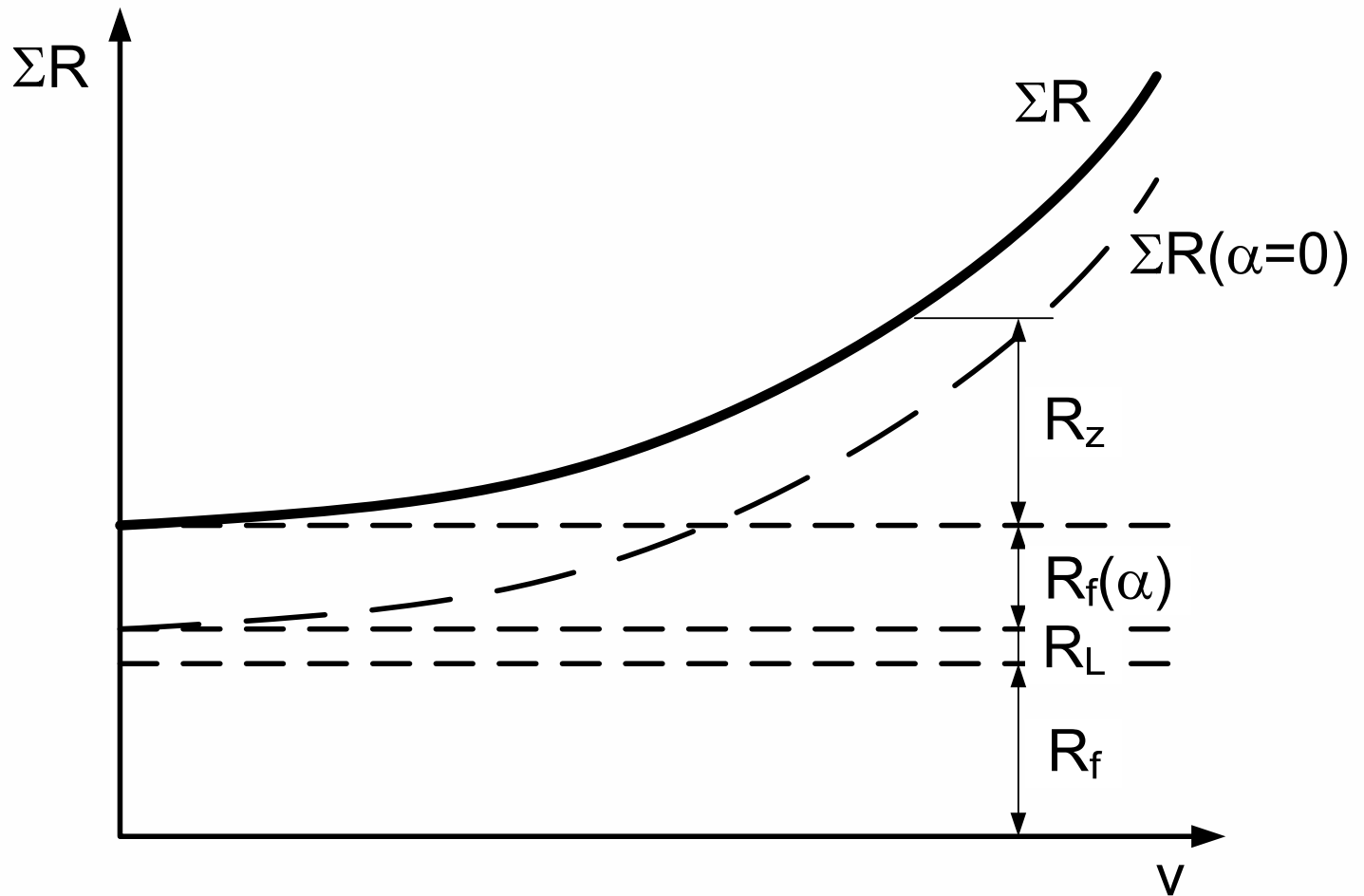
Upor priklopnika

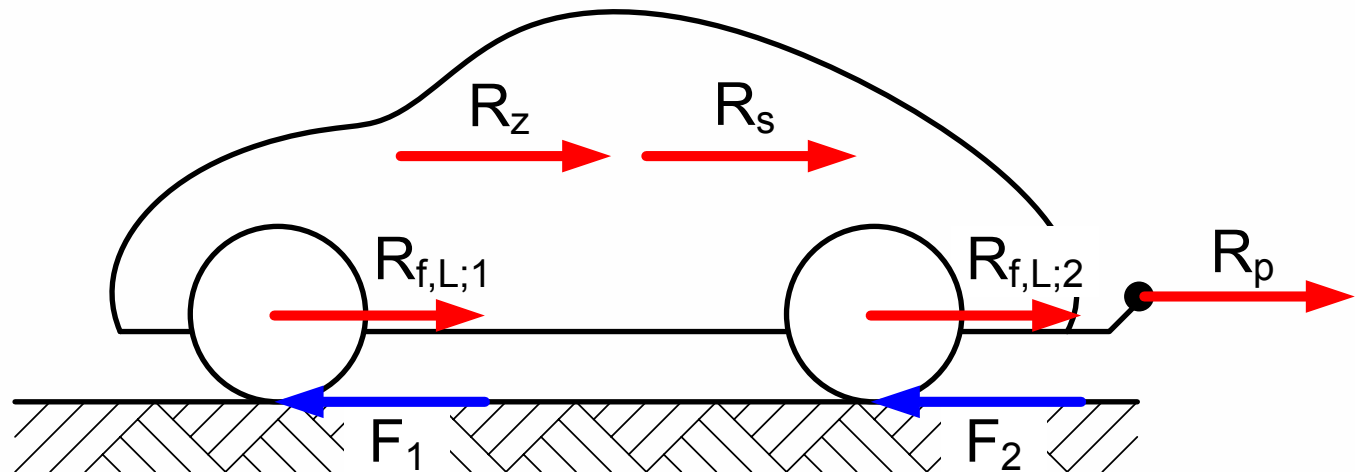
$$R_p = \sum (R_L + R_f + R_z + R_s)_{\text{priklopno\_vozilo}}$$

Vsota vozni uporov na vozilu

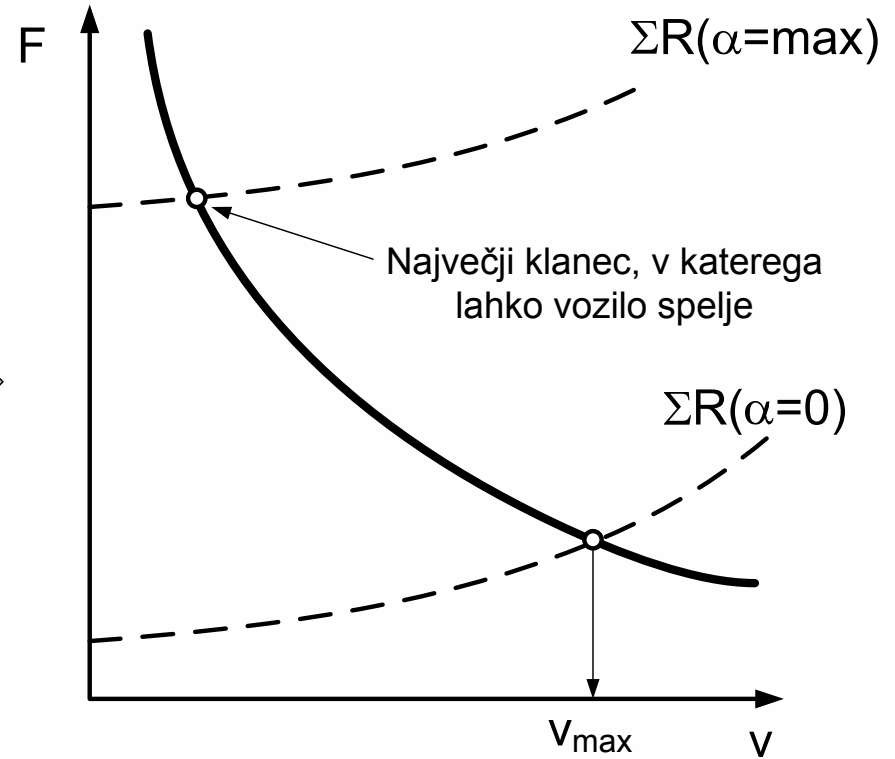
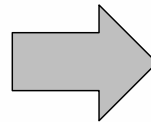
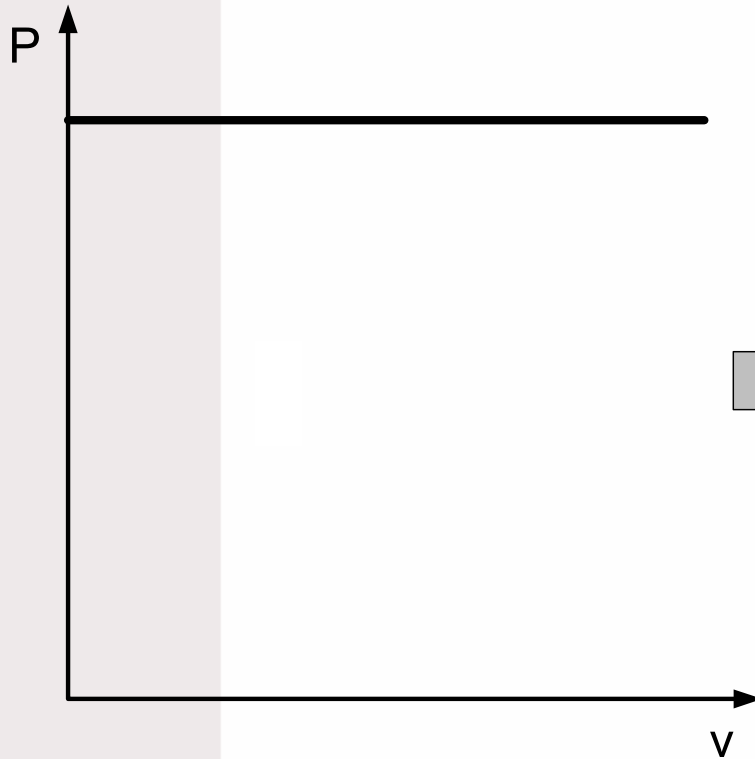
Vsota vozni uporov na vozilu

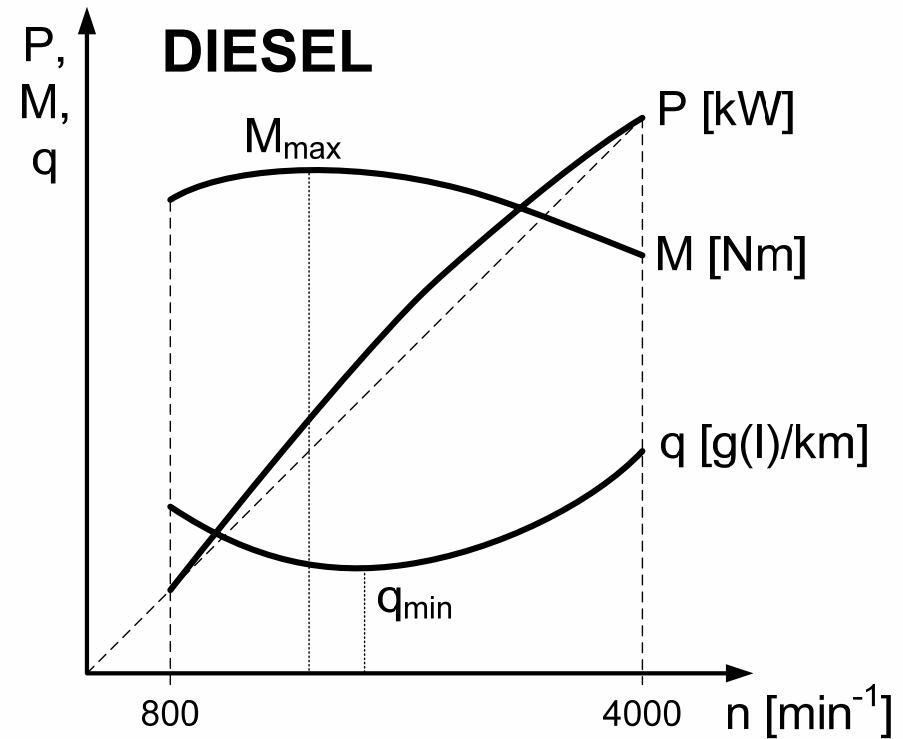
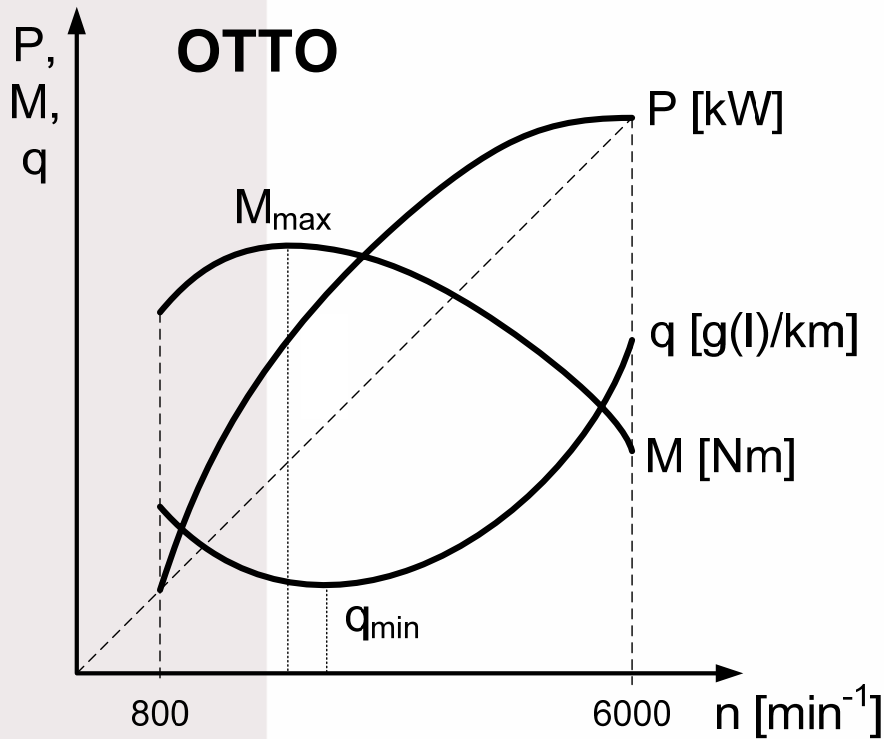
- Vsota uporov na vozilu je enaka vsoti uporov ležajev, kotalnih uporov, upora zraka, upora strmine in upora priklopnika.
- Pri premikanju vozila morajo obodne sile med kolesom in podlago ($F_{1,2}$) premagovati vse vozne upore (in eventuelno še vztrajnost vozila pri pospeševanju/zaviranju).
- Obodne sile na kolesih $F_{1,2}$ so posledica transformiranega vrtilnega momenta motorja ali zavor.

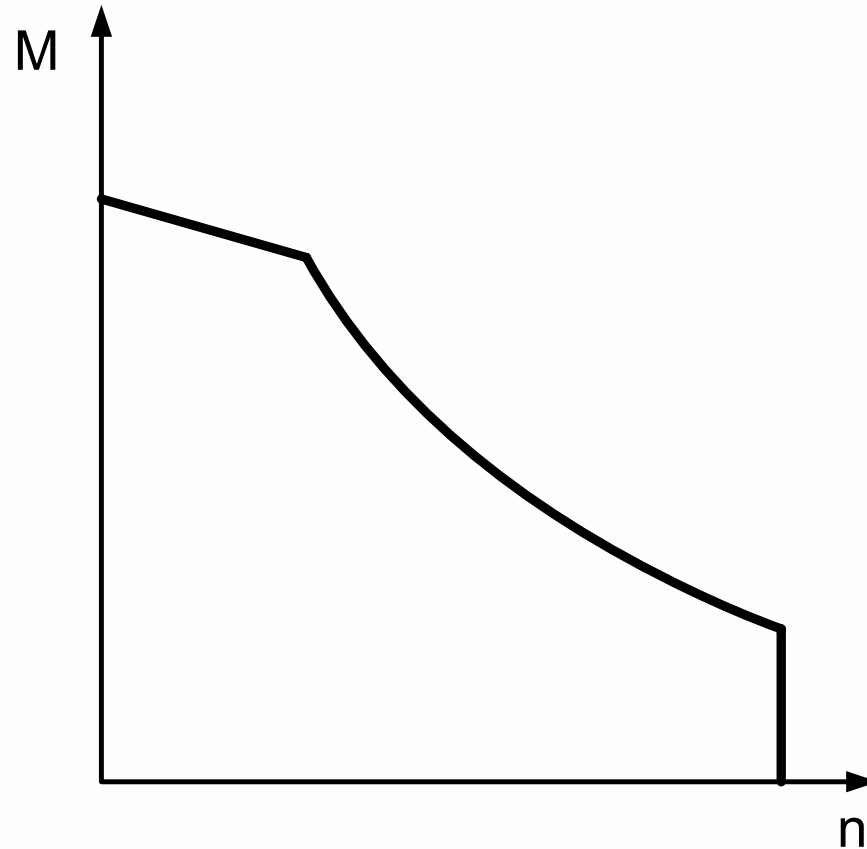
Želena karakteristika pogonskega stroja

Karakteristika motorjev z notranjim zgorevanjem

Karakteristika elektromotorja

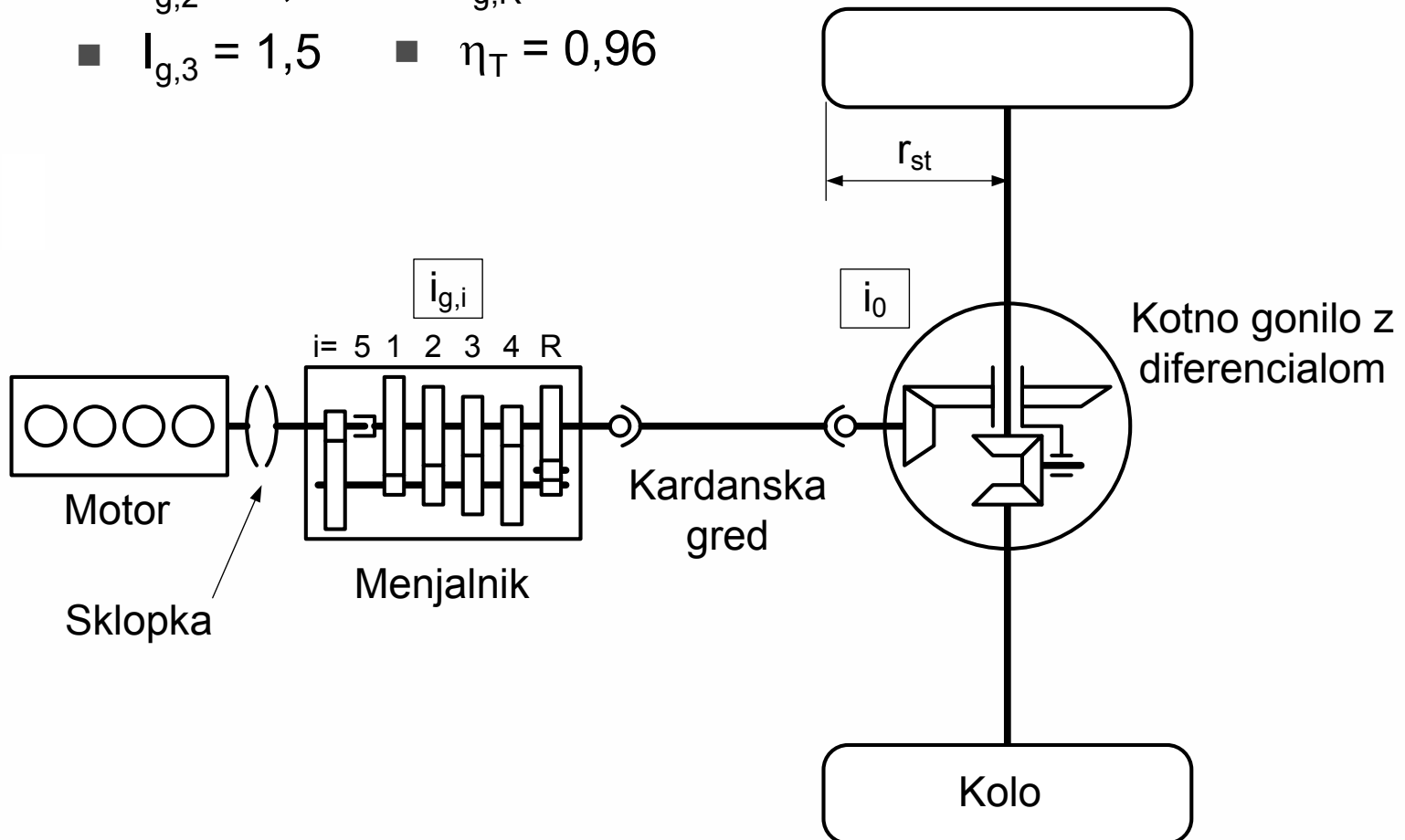

Elastičnost motorja in vpliv prestavnih razmerij

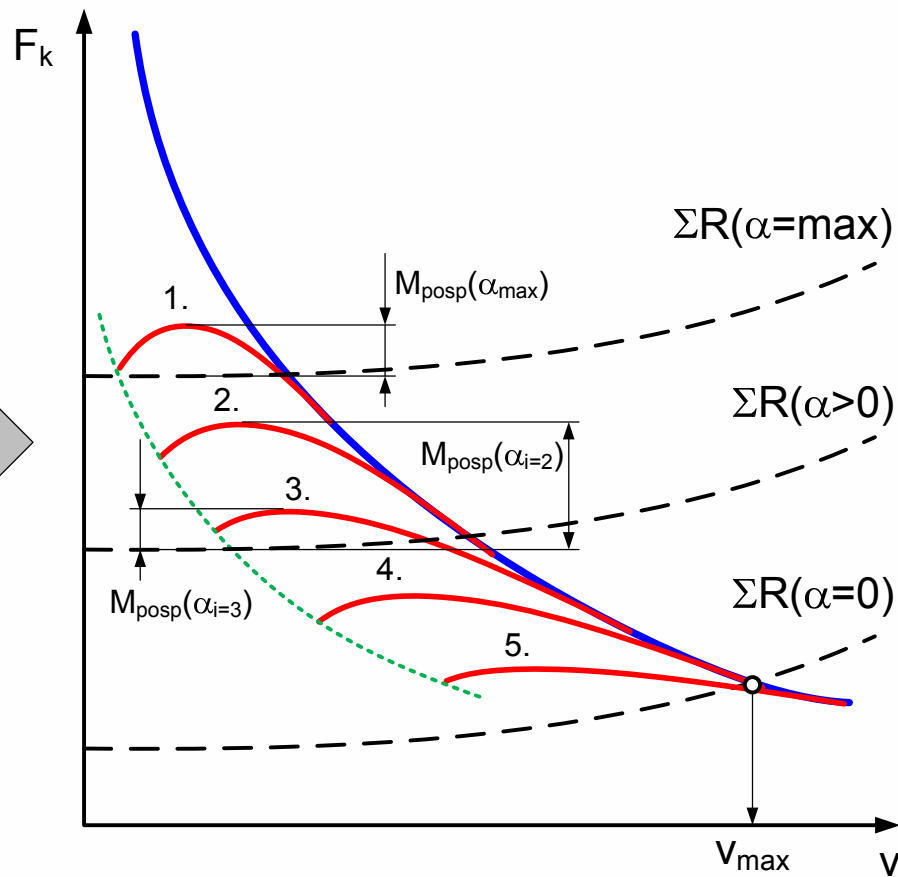
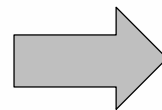
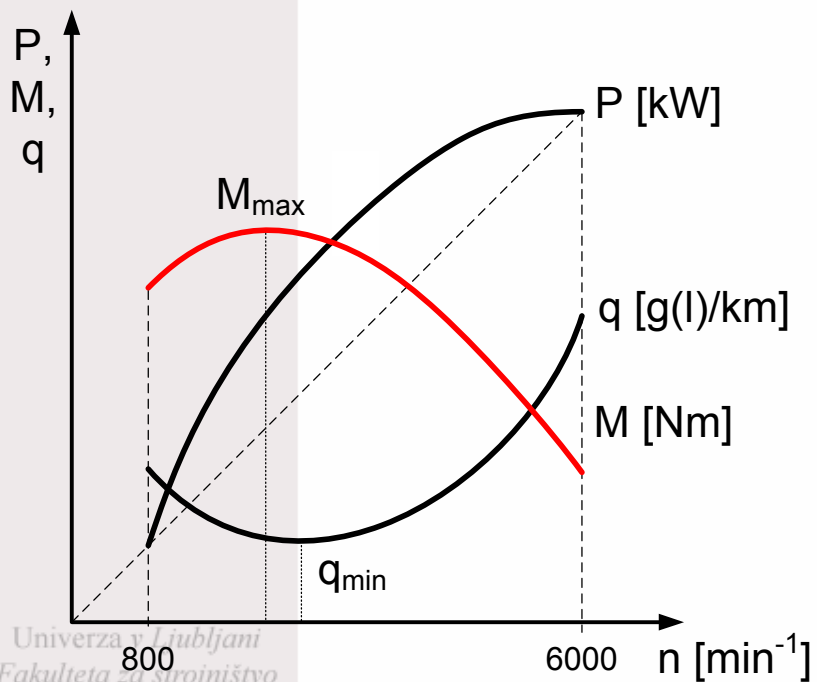
■ Primer:

- $i_0 = 3,7$
- $i_{g,1} = 3,9$
- $i_{g,2} = 2,2$
- $i_{g,3} = 1,5$
- $i_{g,4} = 1,2$
- $i_{g,5} = 1,0$
- $i_{g,R} = 3,8$
- $\eta_T = 0,96$

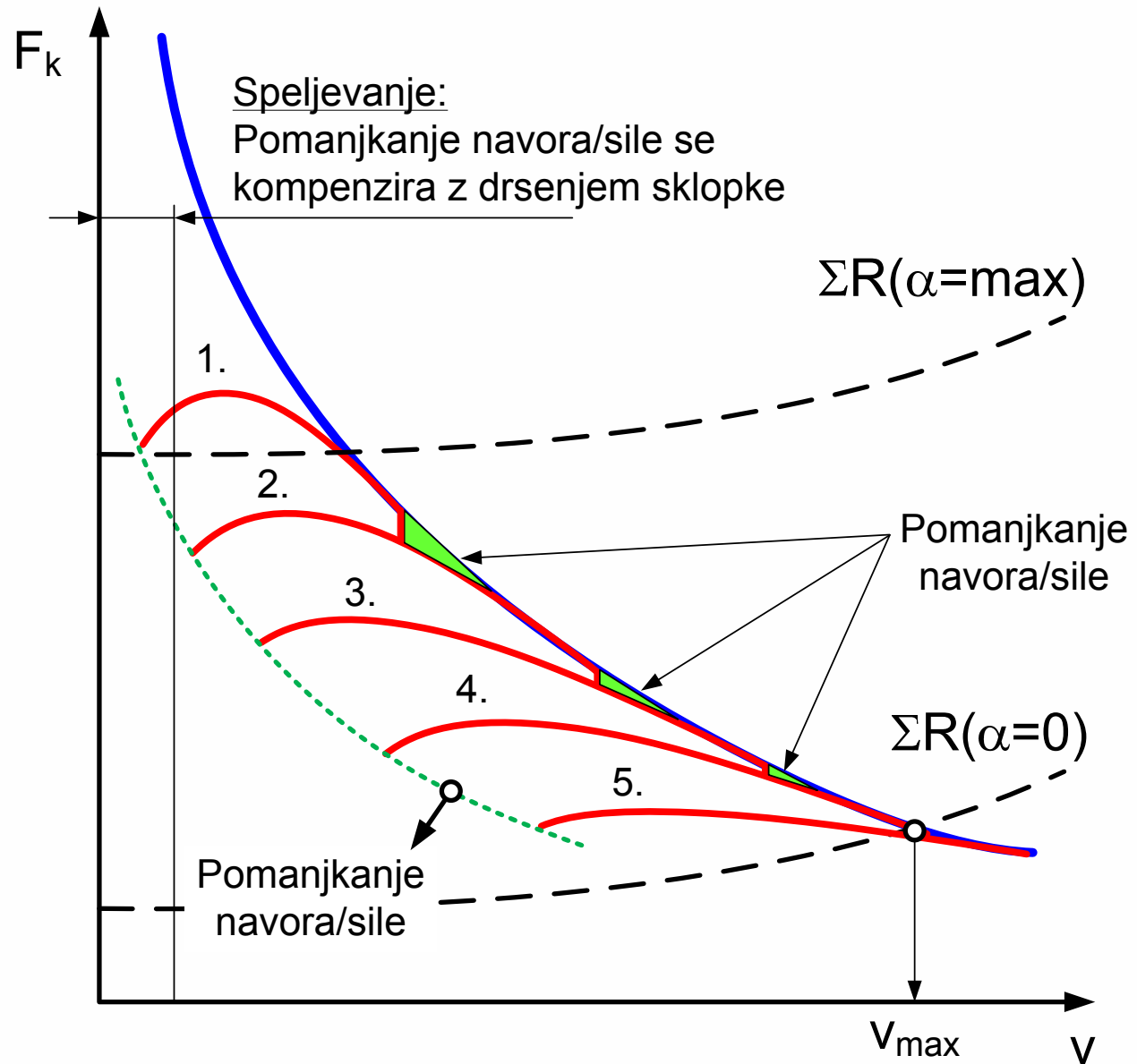
$$F_k = \frac{M_m \cdot i_{g,i} \cdot i_0 \cdot \eta_T}{r_{st}}$$

Elastičnost motorja in vpliv prestavnih razmerij

Elastičnost motorja in vpliv prestavnih razmerij

Dinamični faktor vozila

$$F_k \geq R_L + R_f + R_z + R_s \quad / \cdot 1 / G$$

$$\frac{F_k}{G} = \frac{R_L + R_f + R_z + R_s}{G}$$

$$\frac{F_k - R_z}{G} = D = \frac{R_L + R_f + R_s}{G}$$

- Dinamični faktor D je razpoložljiva specifična sila glede na težo vozila, ki je na voljo za pospeševanje vozila in premagovanje uporov v ležajih, kotalnih uporov ter uporov strmice.

Bilanca moči vozila

$$F_k \cdot v = R_L \cdot v + R_f \cdot v + R_z \cdot v + R_s \cdot v \Rightarrow$$

$$\Rightarrow P_k = P_L + P_f + P_z + P_s$$

